

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра економічної теорії та конкурентної політики

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ФІРМИ НА РИНКУ
МЕТАЛОПРОДУКЦІЇ

Студента 4 курсу, 17 групи,
спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньої програми «Управління
в сфері економічної конкуренції»

Мови Андрія
Миколайовича

Науковий керівник
доктор економічних наук,
професор

Уманців Юрій
Миколайович

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
доцент

Ясько Юлія Іванівна

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....

РОЗДІЛ I. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ФІРМИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

.....5

1.1. Нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів підприємництва.....5

1.2. Тенденції розвитку ринку металопродукції України8

1.3. Конкурентоспроможність фірм на ринку металопродукції України.....12

РОЗДІЛ II. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФІРМИ НА РИНКУ МЕТАЛОПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ17

2.1. Інструментарій підвищення конкурентоспроможності фірми на ринку металопродукції17

2.2. Вдосконалення державної політики стимулювання розвитку конкурентоспроможних фірм22

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ27

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ29

ДОДАТКИ.....32

ВСТУП

В умовах ринкової економіки підприємство, яке є сукупністю різних видів матеріальних і нематеріальних ресурсів, створених з метою примноження вартості, має створювати пропозицію, тобто виробляти продукцію або надавати послуги, визнані ринком і придбані клієнтами. Атрибутом ринкової економіки є конкуренція, тому ключовим завданням управління підприємством є забезпечення належного рівня конкурентоспроможності.

Створення належного конкурентного потенціалу підприємством для отримання конкурентної переваги на ринку в останні роки все частіше розглядається як передумова успіху, а іноді навіть виживання на ринку. Періодично проведена підприємством оцінка конкурентоспроможності дозволяє здійснювати відповідні стратегічні дії щодо конкурентів, партнерів та інших зацікавлених сторін, застосовувати ефективні інструменти конкуренції та знайти джерела стійкої конкурентної переваги на ринку. Керівництво зобов'язане вміти діагностувати та планувати розвиток потенціалу компанії, але для цього важливо вибрати правильні заходи та методи вимірювання для визначення рівня досягнутих ефектів.

Дослідження теоретичних основ та практичного застосування механізму підвищення конкурентоспроможності підприємстві знайшли своє відображення в працях таких вітчизняних і закордонних учених, як Л. Зайцева, Ю. Іванов, І. Кирчата, Ю. Полянйчкін, О. Решетнікова, С. Цюцюпа та ін. Водночас окремі питання підвищення конкурентоспроможності фірм на ринку металопродукції України потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є розроблення методичних підходів щодо підвищення конкурентоспроможності фірми на ринку металопродукції України.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

– дослідити нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів підприємництва;

- визначити тенденції розвитку ринку металопродукції України;
- встановити сутність конкурентоспроможності фірм на ринку металопродукції України;
- розробити інструментарій підвищення конкурентоспроможності фірми на ринку металопродукції;
- встановити напрями вдосконалення державної політики стимулювання розвитку конкурентоспроможних фірм.

Об'єктом дослідження є діяльність фірм на ринку металопродукції України.

Предметом дослідження є система заходів щодо управління конкурентоспроможності фірми на ринку металопродукції України.

Методами дослідження є аналіз і синтез, порівняння, класифікація, абстрагування, формалізація, системний підхід. Методологічну основу склали наукові дослідження українських та зарубіжних вчених з теорії стратегічного управління та управління конкурентоспроможністю.

Практична цінність випускної кваліфікаційної роботи полягає у розробленні рекомендацій щодо використання результатів у практичній діяльності підприємств.

РОЗДІЛ І

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ФІРМИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1. Нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів підприємництва

Держава та ринково орієнтовані суб'єкти господарювання (бізнес-підприємницькі структури, підприємства) – не антиподи, а ділові партнери. Основою ділового партнерства є стратегічний інтерес, який полягає у створенні соціально орієнтованої ринкової економіки, практичної реалізації моделі екологічно сталого розвитку та досягненні високої якості життя, що включає, безумовно, і екологічні параметри [1, с. 14].

На сьогодні єдиним законодавчим актом, який містить норми, що регулюють порядок створення і діяльності об'єднань суб'єктів господарювання, є Господарський кодекс України. Ст. 42 Господарського кодексу України визначає, що підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [2].

Відповідно до ст. 62 Господарського кодексу України підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом України та іншими законами [2]. Закон України «Про підприємництво» визначає загальні правові, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності (підприємництва) громадянами та юридичними особами на території України, встановлює гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки [3].

Статтею 1 визначено, що «підприємництво – це самостійна ініціатива, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг та заняття торгівлею з метою одержання прибутку» [3].

Підприємство – організаційна одиниця, що здійснює господарську діяльність, юридично, організаційно, територіально та економічно відокремлена, що включає в себе людські, фінансові, матеріальні та нематеріальні ресурси. На підприємстві поширюються права та обов'язки, що впливають з його господарської діяльності, яка здійснюється на свій страх і ризик, під свою відповідальність, і яка ведеться на постійній основі [4, с. 21].

Підприємство – це економічна діяльність, що включає матеріальні та нематеріальні активи, що дозволяє здійснювати виробничу, торгову чи сервісну діяльність. Основні ресурси, що використовуються організацією, – це люди (людські ресурси), гроші, матеріали, технологія та інформація, а також підприємницький талант.

Податковий кодекс України регулює питання оподаткування діяльності суб'єктів господарювання. Трудові відносини на підприємстві регулюються Кодексом законів про працю [5] та іншими нормативно-правовими актами. Митний Кодекс України [6] регулює питання митного оподаткування експортно-імпоротної діяльності суб'єктів господарювання. Закон України «Про господарські товариства» визначає поняття і види господарських товариств, правила їх створення, діяльності, а також права і обов'язки їх учасників та засновників [7].

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [8] здійснює правове регулювання всіх видів зовнішньоекономічної діяльності в Україні, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, спеціалізацію та кооперацію в галузі виробництва, науки і техніки, економічні зв'язки в галузі будівництва, транспорту, експедиторських, страхових, розрахункових, кредитних та інших банківських операцій, надання різноманітних послуг. Також є відповідна база щодо розвитку конкуренції та монополізму. На підтримку розвитку підприємницької діяльності в Україні, свого часу, Верховна Рада України

прийняла Закони України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [9], «Про рекламу» [10], «Про природні монополії» [11], «Про захист економічної конкуренції» [12] та інші.

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні щодо удосконалення деяких положень» від 05.10.2017 р. визначає, що за категорією підприємства ринкової економіки бувають наступних видів:

- мікропідприємство (кількість працівників не перевищує 10 осіб, а обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації – менше 700 тис. євро; балансова вартість активів – до 350 тис. євро);
- мале підприємство (кількість працівників не перевищує 50 осіб, а обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації – менше 8 млн. євро; балансова вартість активів – до 4 млн. євро);
- середнє підприємство (кількість працівників не перевищує 250 осіб, а обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації – менше 40 млн. євро; балансова вартість активів – до 20 млн. євро);
- велике підприємство (кількість працівників понад 250 осіб, а обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації – понад 40млн. євро; балансова вартість активів – понад 20 млн. євро) [13].

Підприємства розділяються залежно від організаційно-правової форми поділяються на господарське товариство, акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, командитне товариство, повне товариство. Об'єднання підприємств бувають наступних видів: асоціація, концерн, консорціум, корпорація, холдинг, промислово-фінансова група. Також підприємства поділяють за видом діяльності: сільськогосподарські, видобувні, переробні, виробничі, фінансові, посередницькі, страхові, торгівельні тощо. Підприємство має власну назву, фірмовий знак (марку), самостійний баланс, розрахунковий рахунок у банку.

Отже, встановлено, що підприємство – це організована сукупність факторів виробництва (ресурсів), спрямованих на виробництво продукції (товарів, послуг),

що діє на основі принципу економії з метою досягнення максимальної вигоди для власника. Підприємства працюють у різних сферах матеріального виробництва та послуг. Вони належать до різних сфер діяльності та галузей економіки країни.

1.2. Тенденції розвитку ринку металопродукції України

У сучасних умовах розвиток металургійної промисловості у світі в цілому та в Україні, зокрема, відбувається під впливом наслідків криз у 2020-2021 рр. (через пандемію коронавірусу) та у 2022 р. і по цей час (через військове вторгнення та агресію росії на території України), які внесли суттєві корективи в діяльність міжнародного металургійного ринку та окремих металургійних підприємств та сприяв перегляду стратегічних напрямів функціонування галузі [14].

В умовах промислового розвитку металургії належить фундаментальна роль у розвитку економіки. Будучи основним матеріалом для виробництва засобів виробництва (машин, обладнання, посуду, приладів, трансмісій, труб, коліс тощо), метал є господарською діяльністю, яка має велике значення для функціонування та розвитку майже всіх галузей і типів сучасних економік. Тому країни, що володіють запасами руд чорних і кольорових металів, підтримують і розвивають виробництво металургійної продукції як одного з перспективних напрямів розвитку національної економіки.

Металургійна продукція, зазвичай у формі зливків, використовується для прокатки, волочіння та пресування при виробництві плит, смуг, довгого прокату, прутків, дроту та труб або рідкому вигляді для виробництва виливків та інших металевих виробів. Спочатку закладений в основу формування вітчизняної металургії принцип створення великого спеціалізованого, висококонцентрованого та кооперованого виробництва сформував цю галузь в Україні, як містоутворюючу та життєзабезпечуючу. В металургії сформувалося великі

компаній та корпоративні груп, які виробляють близько 80% середньорічного випуску металопрокату та близько 75% сталевих труб [14].

Найбільшими металургійними підприємствами України є: «Азовсталь», «АрселорМіттал Кривий Ріг», ПАТ «Запоріжсталь», ПАТ «Дніпроспецсталь», Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча (ММК ім. Ілліча), «Снаківський металургійний завод», ПАТ «Алчевський металургійний комбінат» (Алчевський меткомбінат), ПАТ «ЄвразДніпропетровський металургійний завод ім. Петровського», ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат ім. Дзержинського» [15].

Ефективність діяльності металургійних компаній значно підвищує вибудовування повного технологічного циклу, що включає як видобуток та збагачення руди та вугілля, так і виробництво металу, випуск кінцевої металопродукції з високою доданою вартістю та утилізацію вторинних ресурсів. Реальним механізмом зниження негативних наслідків кризи на світовому ринку металопродукції стала консолідація металургійної галузі, яка відбувається згідно з загальними принципами глобалізації економіки і світового поділу праці та передбачає зміну центрів зростання виробництва, перерозподіл природних і енергетичних ресурсів, створення транснаціональних промислових гігантів.

Така тенденція чітко простежується і у вітчизняній металургійній галузі, де рівень консолідації забезпечується трьома найбільшими українськими холдингами, серед яких група «Метінвест», корпорація «Індустріальний Союз Донбасу», група «Інтерпайп» (в обсязі понад 70% внутрішнього ринку України, а з урахуванням ВАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», що увійшла до складу світового лідера металургійної галузі – корпорації ArcelorMittal, – близько 90% внутрішнього ринку України) [15].

До складу гірничо-металургійного комплексу України входять близько 280 підприємств (зокрема, 19 великих металургійних комбінатів і заводів, 12 трубних заводів, понад 20 метизних підприємств, більше 100 підприємств з переробки металобрухту тощо). У додатку А наведено перелік основних підприємств чорної металургії. Результати роботи українського гірничо-металургійного комплексу

упродовж останніх років скорочуються, що показано у таблиці 1.1. Причинами доволі задовільних показників виробництва металургійними підприємствами за підсумками 2020-2021 р. експерти називають високий рівень попиту і цін на руду; швидке відновлення ділової активності та низький рівень запасів на складах, що зумовило різке зростання цін на металопродукцію.

Таблиця 1.1

Основні показники виробництва українських підприємств металургійної галузі, 2016-2022 рр., млн. т

Продукція	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Абс. відх.
Сталь	24,23	21,33	21,10	20,85	20,55	21,36	6,26	-17,97
Чавун	23,61	20,07	20,56	20,06	20,36	21,17	6,39	-17,22
Прокат	21,49	18,44	18,36	18,39	18,34	19,08	5,35	-16,14

Джерело: [16; 17]

Протягом 2022 р. українські металургійні підприємства виробили 6,26 млн т сталі, що дорівнює 29,3% обсягів виробництва у 2021 р. (21,36 млн т). Зменшення обсягів виробництва обумовлено окупацією м. Маріуполь, де розташовано потужні металургійні комбінати – «Азовсталь» і «ММК ім. Ілліча», які «забезпечували близько 40% довоєнного виробництва металопродукції та давали 70% експорту сталі» [14; 18].

Станом на 23 лютого 2022 р. на території Маріупольського морського торгового порту Ігоря Барського зберігалось близько 200 тис. тонн металу та чавуну, що призначалось для експорту. Їхня вартість сягає 170 млн дол. Причинами скорочення обсягів експортування металопродукції з України, виробленої не на окупованій території країни у 2022 р., є закриті для експорту морські порти України та світове скорочення попиту на продукцію через побоювання рецесії. Ринок металоспоживання в Україні у 2022 р. також значно скоротився, що показано на рис. 1.1.

Основне падіння споживання металопродукції відбулося в будівельному секторі. До початку повномасштабного вторгнення найбільший попит на продукцію, яка представлена на рис. 1.1, була у підприємств будівельної галузі та виробників металоконструкцій. У 2022 р. будівельна галузь звела на нуль всі свої

проекти та тимчасово призупинила діяльність. Отже, попит з боку підприємств цієї галузі скоротився на 70-75%. Падіння попиту відбулось на таку продукцію: арматура, будівельна балка та фасонний прокат будівельного призначення.

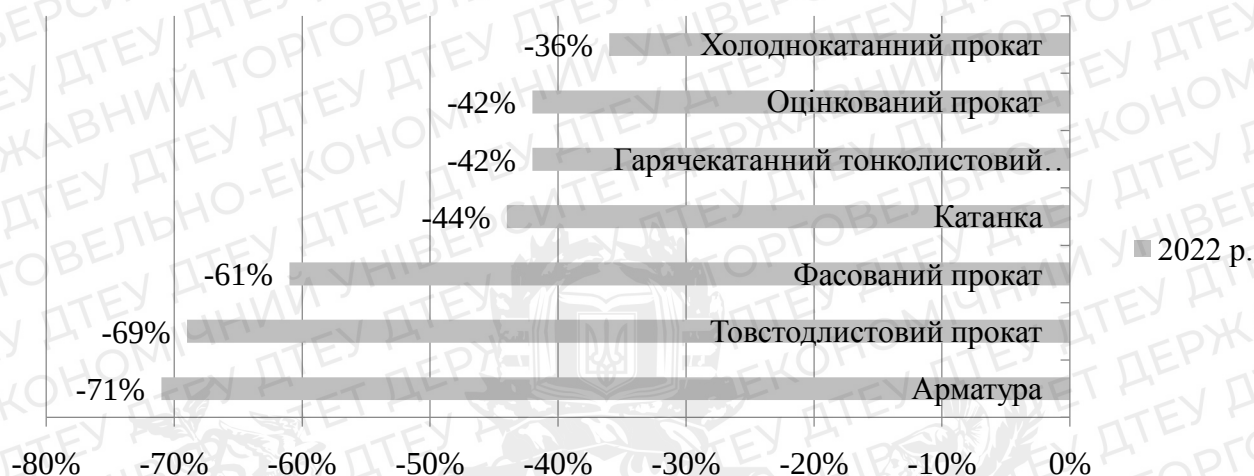

Рис. 1.1. Падіння споживання металопродукції на внутрішньому ринку України у 2022 р., у %

Джерело: [18]

Підприємства машинобудування також до військової агресії були одними зі стабільних споживачів металопродукції. Підприємства цієї галузі виконували оборонне замовлення та виробляли сільськогосподарську техніку. Споживачами металопродукції були і підприємства АПК та харчової промисловості, велика кількість яких опинилась або в окупації, або ж зазнала руйнувань виробничих площ та потужностей.

Зникнення з ринку продукції двох маріупольських меткомбінатів – «Азовсталі» та ММК ім. Ілліча – призвело до дефіциту товстого листа від 10 мм і від. Продукція, якої не вистачає на українському ринку, імпортується з інших країн. Також ускладнення в торгівлі металопродукцією стало руйнування традиційних ланцюжків поставок та необхідність побудови нових. Багато металургійний баз опинилось під окупацією. Протягом 2023-2024 рр. очікується зростання продажів металу в натуральному виразі у зв'язку з тим, що «з продажу

зникла частина української металопродукції (на складах вже майже не залишилося довоєнних запасів), на заміну якій прийшов імпорту» [17].

Таким чином, окреслені тренди ринку металопродукції показують як скорочення виробництва металопродукції, так і скорочення попиту на металопродукцію з боку підприємств будівельної, машинобудівельної і харчової галузі; необхідність імпортування; скорочення обсягів продажу металотрейдерів; необхідність налагодження нових ланцюгів поставок тощо. Отже, металоторгівля певною мірою є непрямим індикатором стану економіки України під час війни.

1.3. Конкурентоспроможність фірм на ринку металопродукції України

У бізнесі велика роль відводиться конкуренції, ринок насичується, конкуренція серед виробників посилюється, компанії з часом починають шукати додаткові джерела прибутку та зростання продажів, для чого відстежують досвід найкращих світових виробників продукції та проводять оцінювання та зіставлення свого товару з найкращими світовими аналогами. Тільки порівняння дає змогу побачити себе з боку та, проаналізувавши свої сильні та слабкі сторони, визначитися зі стратегією з метою виходу на лідируючі позиції у своїй галузі [19].

Внаслідок загострення конкуренції на внутрішньому ринку та постійних змін кон'юктурних, економічних, організаційних та інституційних умов господарювання однією з найбільш актуальних проблем розвитку суб'єктів економічної діяльності в даний час є забезпечення їх конкурентоспроможності. У сучасних умовах ринкової економіки кожному підприємству необхідно оцінювати і вивчати споживачів і конкурентне середовище, в якому діє дане підприємство.

Увага до поняття «конкурентоспроможності» виникла вже давно. так, відомо, що Адам Сміт трактував конкуренцію як «невидиму руку» ринку, координуючу діяльність його учасників. Це поняття багатозначно, це – суперництво та спосіб існування капіталу, і навіть конкуренція виступає у ролі

регулятора громадського виробництва [19]. У сучасному науковому полі існує велика кількість трактувань досліджуваного поняття «конкурентоспроможність», що представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Визначення поняття «конкурентоспроможність»

Т. Харчук [20, с. 69]	Це здатність функціонувати ефективно або ж надавати споживачеві конкурентоспроможні товари та послуги
Л. Зайцева [21, с. 16]	Характеризує здатність та динаміку її пристосування до умов ринкової конкуренції
І. Дмитрієв, І. Кирчата, О. Шершенюк [4, с. 62]	комплексна соціально-економічна характеристика фірми за певний проміжок часу в умовах конкретного ринку, що відбиває рівень його переваги по відношенню до реальних конкурентів по двох складовим – ринковою та ресурсною
Ю. Поляничкин [22, с. 85]	Змагання, боротьба між виробничими суб'єктами відносин за найвигідніші сфери пропозиції капіталу, ринки збуту, джерела сировини
С. Ткачова [23, с. 161]	Можливість товару чи його виробників виграти змагання на ринку з товарами, виготовленими іншими фірмами, за рахунок повнішої відповідності вимогам або грошовим можливостям покупців
М. Таратута М.А. [24, с. 32]	Економічне змагання виробників однакових товарів на ринку за залучення якнайбільшого числа покупців та отримання завдяки цьому максимальної вигоди
Є. Сисоева [19, с. 284]	Пропозиція покупцям купити товар за тими ж цінами, що пропонують інші фірми, але з гарантією більше тривалого і зручнішого обслуговування цих товарів у надалі

Автори розглядають конкурентоспроможність підприємства як відносну категорію, тобто кожне підприємство з тих чи інших характеристик зіставляється з конкурентами. Такий методологічний підхід до оцінки конкурентоспроможності підприємства є досить поширеним і досить зручним з погляду як логічного сприйняття.

Отже, проаналізувавши різні точки зору щодо сутності поняття «конкурентоспроможність» можна сформулювати наступне визначення: конкурентоспроможність – це сукупність властивостей об'єкта, що характеризує ступінь реального чи потенційного задоволення чи конкретної потреби щодо аналогічних об'єктів цьому ринку; конкурентоспроможність підприємства характеризується здатністю використовувати свої сильні сторони та

сконцентрувати свої зусилля у галузі виробництва товарів чи послуг, де вона має можливість зайняти позиції лідера на внутрішньому та зовнішньому ринках [19].

У сучасних умовах найважливішим є те, які з конкурентних переваг найвагоміші для галузі у певному конкурентному середовищі на даному відрізку часу. Це має значення через те, що конкуренція за своєю сутністю є динамічною, і зміна будь-якого суб'єкта господарювання та ділового середовища є безперервним процесом. Отже, сьогоднішні конкурентні переваги завтра можуть бути зведені нанівець.

Ключові фактори успіху (далі – КФУ) визначають фінансовий та конкурентний успіх на ринку металопродукції України. КФУ підкреслюють те, що має уважно вивчатися всіма фірмами галузі – специфічні результати, вирішальні досягнення успіху у виробництві на ринку, які безпосередньо впливають на рентабельність компанії.

В Україні найбільш затребуваними на ринку видами металопрокату є такі: арматура, катанка, дріт, кут, швелер, труби (профільні та круглі), листовий прокат (г/к, х/к, оцинковані, з полімерним покриттям), цвяхи, металовироби, електроди. Сфера застосування металопрокату різноманітна. Основними споживачами металопрокату є такі галузі економіки: багатоповерхове та приватне будівництво, виробництво будівельних матеріалів, виробництво залізобетонних виробів, машинобудування, мостобудування, металообробка, електроенергетика, паливно-енергетичний комплекс, видобуток корисних копалин тощо [18].

На ринку України компанії-постачальники металопрокату (металотрейдери) розрізняються обсягами асортиментом продукції, що пропонується споживачам. Тенденцією останніх років стало поступове укрупнення металотрейдерів та збільшення пропонованого асортименту з боку найбільших металотрейдерів, що обумовлено посиленням конкуренції на ринку [20, с. 72].

Особливістю ринку України є те, що металотрейдери поставляють металопрокат в основному від одних і тих самих виробників. Внаслідок цього основним чинником вибору компанії-постачальника металопрокату на ринку є вартість продукції. На рис. 1.2 показано основні КФУ металотрейдерів на ринку

України. Головним фактором, що впливає на вибір постачальника, є його імідж та репутація на ринку, а також наявність грамотних і професійних співробітників, які здійснюють взаємодію із споживачами. Персонал металотрейдерів також відіграє важливу роль у залученні та утриманні споживачів. Багато в чому від діяльності співробітників компаній залежить лояльність споживачів, їхнє ставлення до компанії та фактичне здійснення продажів [25, с. 95].

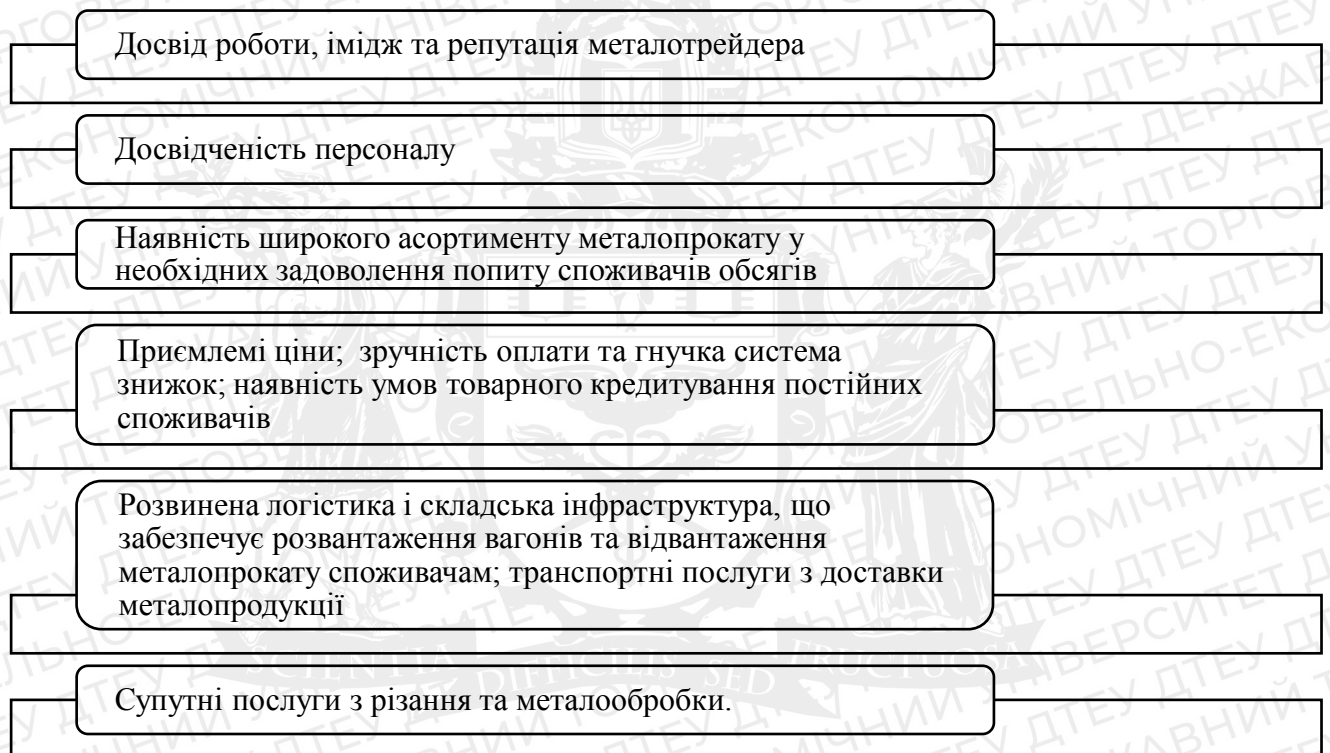

Рис. 1.2. КФУ фірм на ринку металопродукції України

Джерело: [26]

Для забезпечення комплексного постачання споживачів, а також для успішнішої конкуренції на ринку, металотрейдери практикують спільний маркетинг та об'єднання зусиль кількох компаній, що постачають різні напрямки металопрокату. Компанії, які зможуть запропонувати своїм споживачам весь асортимент на одній металобазі, отримають суттєву конкурентну перевагу перед рештою металотрейдерів.

Великі обсяги та широкий асортимент пропонованої продукції дозволяють компанії надавати комплексне обслуговування; задовольняти великі заявки споживачів; мінімізувати появу «дір» в асортименті; працювати з численними споживачами, які закупають різноманітний асортимент тощо. Тенденцією останніх років на ринку України є збутова експансія торгових будинків, афілійованих з металургійними комбінатами та що пропонують металопродукцію за заниженими цінами.

РОЗДІЛ II

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФІРМИ НА РИНКУ МЕТАЛОПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

2.1. Інструментарій підвищення конкурентоспроможності фірми на ринку металопродукції

Ринок металопродукції можна вважати своєрідним індикатором економічного зростання та розвитку країни. При активному розвитку будівельної галузі, гірничодобувної промисловості, електроенергетики, машинобудування та інших металомістких галузей відбувається розвиток ринку металопрокату [17, с. 25].

Внутрішній ринок металопродукції є базою розвитку. Основними чинниками, які характеризують зростання попиту на металопродукцію на внутрішньому ринку будуть: покращення стану української економіки, з відповідним зростанням потреби в продукції гірничо-металургійного комплексу; розширення масштабів будівництва і реалізація реформ у житлово-комунальному господарстві; імпортозаміщення окремих видів машин і устаткування; необхідність технічного переоснащення основних фондів галузей економіки; реалізація нових проектів в промисловості та енергетиці, в першу чергу національних; оновлення парку рухомого складу на залізничному транспорті; пожвавлення у сфері сільськогосподарського машинобудування; відновлення та розвиток машинобудування, суднобудування; зростання вимог до якості металопродукції для підвищення конкурентоспроможності машинобудування і

створення нової техніки; освоєння нових родовищ нафтогазового комплексу і будівництво нових магістральних трубопроводів [4].

Бар'єри входу на ринок металопродукції постійно зростають. У сучасних умовах для успішної діяльності на ринку металопрокату України необхідно мати обладнаний склад або навіть комплекс складів, що забезпечують прийом та зберігання широкого асортименту металопродукції не менше 100-150 найменувань та загальним обсягом від 1500 т., що потребує значних інвестицій у будівництво складської інфраструктури чи покупки вже готові. Потенційними металотрейдерами можуть бути й ті підприємства, які займаються постачанням інших матеріалів та мають налагоджені канали доставки, зберігання та збуту товарів. Базові умовами, що впливають розвиток та підвищення конкурентоспроможності даних постачальників металопрокату, показано на рис. 2.1.

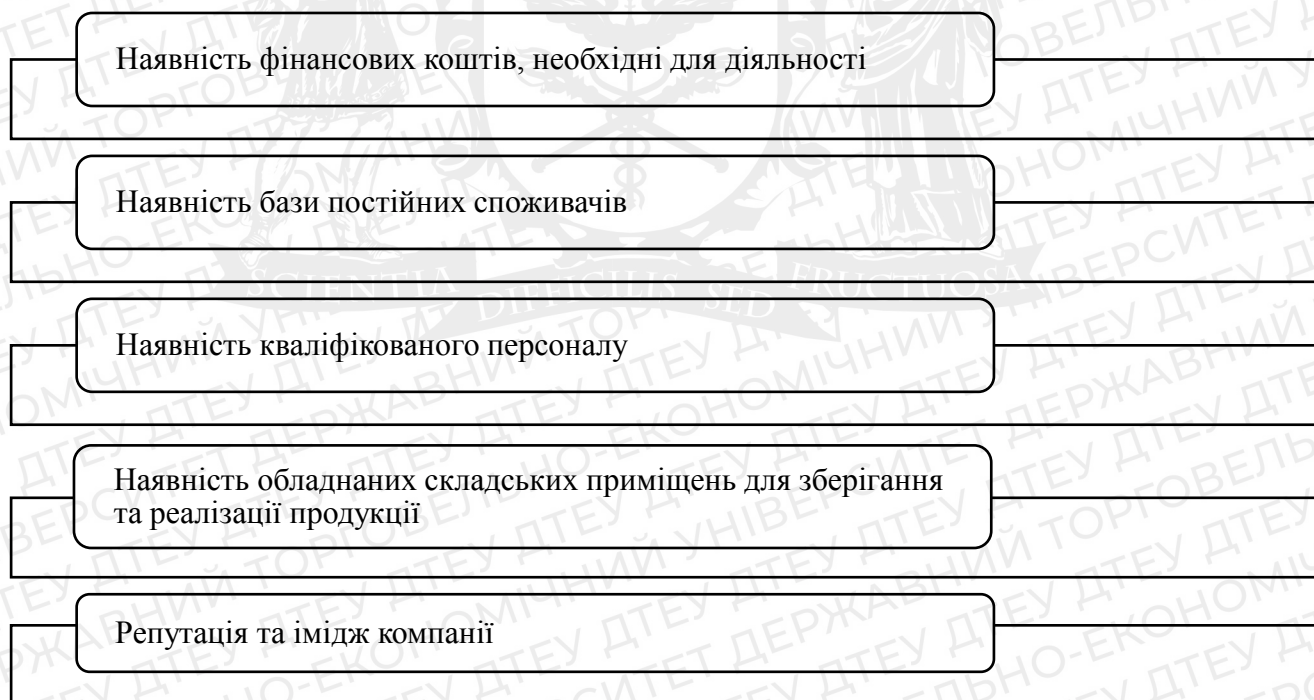

Рис. 2.1. Базові умови конкурентоспроможності фірми на ринку металопродукції України

Джерело: [20]

Внаслідок посилення конкуренції знижується прибутковість діяльності металотрейдерів. Посилення конкуренції відбувається як за рахунок збільшення чисельності металотрейдерів з приходом нових компаній на ринок, так і за

рахунок підвищення ринкової сили гравців, що вже діють на ринку. У цих умовах стають актуальними застосування різних інструментів підвищення конкурентоспроможності:

- 1) збільшення комплексності постачання всім затребуваним асортиментом металопрокату для постійних споживачів без необхідності для них звертатися до інших постачальників;
- 2) підвищення ефективності системи логістики від контакту з виробниками до доставки продукції споживачеві;
- 3) підвищення ефективності взаємовідносин з виробниками металопрокату (кращі ціни та строки постачання порівняно з конкурентами);
- 4) скорочення різних втрат та витрат (постачання, кредити, склади, персонал, допоміжні служби тощо);
- 5) диверсифікація бізнесу;
- 6) розвиток металообробки та супутніх послуг;
- 7) завезення специфічних позицій металопрокату з нестабільним попитом;
- 8) виключення ситуацій, що викликають напружені відносини із споживачами;
- 9) розвиток товарного кредитування з можливістю передачі відповідальності за повернення оплати на аутсорсинг (банки та кредитні установи);
- 10) розвиток конкурентної розвідки для отримання актуальної інформації про конкурентів;
- 11) підвищення ефективності використовуваних активів з точки зору оборотності та прибутковості через формування оптимальних залишків металопрокату без дефіциту та відповідно профіциту з урахуванням динаміки відпускних цін виробників;
- 12) розвиток індивідуального підходу до постійних споживачів;
- 13) підвищення точності прогнозування розвитку ринкової кон'юнктури та підвищення ефективності її використання;

14) розвиток споживчої бази, у тому числі роздрібних споживачів; підвищення клієнтоорієнтованості та вироблення зручних умов співробітництва для створення лояльного ставлення до компанії [28, с. 122].

Для підтримки широкого асортименту, оперативного постачання необхідних номенклатурних позицій металопрокату в достатніх обсягах необхідно налагодити довгострокові відносини з безліччю виробників-металургійними комбінатами та великими металобазами.

Для отримання конкурентних закупівельних цін у виробників металопрокату необхідно закуповувати певні обсяги номенклатурних позицій щомісяця. Щомісячні закупівлі також дозволяють відстежувати тенденції відпускних цін (зростання, стабілізація чи падіння), що безпосередньо впливає формування цінової політики на ринку. Величина відпускних цін у більшості виробників залежить від обсягу закупівлі (чим більше обсяг – тим більша знижка), тому великі металотрейдери з великими щомісячними продажами отримують найбільш конкурентні закупівельні ціни та можуть запропонувати для своїх споживачів найбільш вигідні ціни на внутрішньому ринку. В умовах подальшого посилення конкуренції та падіння прибутковості металотрейдери мають прагнути диверсифікувати свою діяльність та розвиватися у таких основних напрямках, як показано на рис. 2.2.

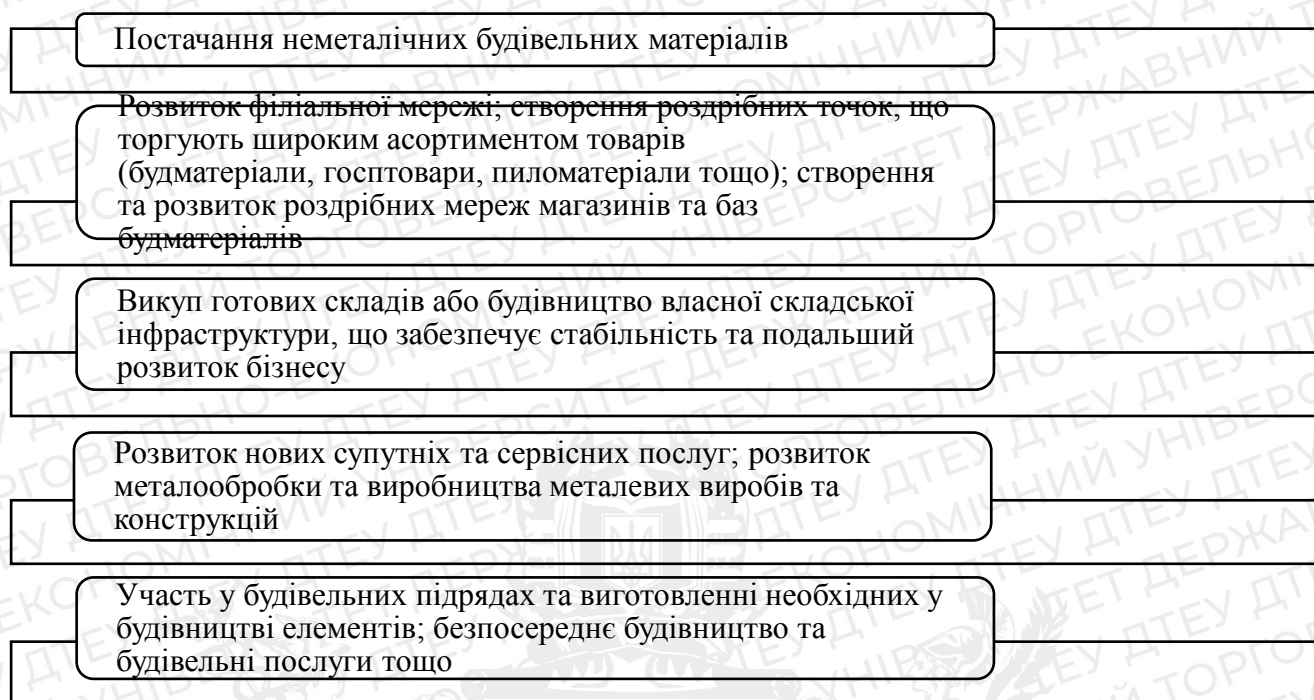

Рис. 2.2. Напрями диверсифікації діяльності фірм на ринку за умов посилення конкуренції та падіння рентабельності

Джерело: [26]

На початок 2023 р. ситуація на ринку металопрокату продовжує залишатись дуже складною. Зростає курс валюти і це створює оптимальні умови для експорту та зводить нанівець імпорт. За прогнозами провідних виробників енергоресурсів, це може спричинити зниження зборів, а також акцизів до держбюджету. Це може призвести до сильного зниження або на деякий час заморожування багатьох нових проектів. Це все тією чи іншою мірою відбивається і на інших сферах. Позикові гроші дуже важко залучати після подорожчання, тому рефінансування змінилося, всі кредити виявилися нерентабельними та з більшими відсотками. Така непроста ситуація створюватиме нестабільну ситуацію на сучасному ринку, тому можуть з'явитися панічні настрої гравців важливих ланок [27].

Аналітики при складанні прогнозу на 2023 р. передбачають, що буде подальше підвищення вартості на ринку металопрокату, хоча є зниження попиту через описані фактори і природне сезонне зниження продажів. Така ситуація виникла внаслідок збільшення експорту. На сьогоднішній день не досягнуто

балансу між імпортом та експортом, адже поставки можуть виявитися дуже вигідними. Виробники працюють на повну силу, адже так важливо заробити на цій непростій ситуації, і починають активно переглядати підписані раніше договори щодо вартості та обсягів постачання [27].

Це в свою чергу відбивається на відпускній вартості, і товарний запас знижується у трейдерів, які беруть участь на ринку. Це завдає удару ринку і негативно впливає на виробників продукції, яка надходить до кінцевого покупця. На сьогоднішній день виробники низки важливих галузей виступають із пропозицією підвищити податок для металургів. Отже, можна дійти висновку, що у ринку металопрокату необхідно очікувати черговий виток підвищення вартості за кожним напрямом, а з низки пунктів може спостерігатися навіть дефіцит.

Таким чином, при посиленні конкуренції та зниженні прибутковості фірми для підвищення конкурентоспроможності мають застосовувати низку інструментів та прагнути диверсифікувати свою діяльність, що у комплексі дозволить створити ключові фактори успіху для фірми.

2.2. Вдосконалення державної політики стимулювання розвитку конкурентоспроможних фірм

У розвинених країнах антимонопольне регулювання стало регулярною функцією держави з кінця ХХ ст. і базується на сформованій системі ринкових відносин, антитрестівському законодавстві (США, Канада, Японія), або на законодавстві по боротьбі з обмежувальною господарською практикою (скандинавські країни), або на нормах, закріплених великими міжнародними угодами. У ряді країн прийнято також закони проти недобросовісної конкуренції у виробництві та торгівлі. На загальнодержавному рівні існують антимонопольні органи, відповідальні за розробку та реалізацію антимонопольної політики. У США це – Федеральна торгова комісія та антитрестівський відділ Міністерства юстиції. У Німеччині діє Федеральне відомство державного нагляду за діяльністю картелів і монопольна комісія, в Англії – комісія з питань злиття та монополізації,

та Судова палата з питань вільної торгівлі, у Франції та Іспанії – Рада у справах конкуренції, в Японії – Комітет із справедливих угод [1, с. 226].

Антимонопольна законодавство є ключовим аспектом антимонопольної політики, тому не дивно, що основні пропозиції щодо вдосконалення антимонопольної політики мають зазнавати саме основи антимонопольної політики – антимонопольне законодавство. На прикладі країн з розвиненим антимонопольним регулюванням необхідно:

- 1) створити і погоджувати єдині граничні значення рівня концентрації ринку, при перевищенні яких потрібна угода з антимонопольними органами;
- 2) чітко розробити напрями і методи втручання антимонопольного органу в конкурентне середовище.

Важливим елементом є вивчення досвіду країн із розвинутою ринковою економікою. Усе це сприятиме переходу антимонопольного законодавства України у ефективний регулятор ринкових відносин. Основні складові елементів державної підтримки стимулювання розвитку конкурентоспроможних фірм наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Складові елементи державної підтримки стимулювання розвитку конкурентоспроможних фірм

Елемент	Зміст
Регулювання	Цінове, нецінове регулювання, квотування, мита, нетарифні бар'єри
Стимулювання	Стимулювання зростання ефективності виробництва, науково-технічної інноваційної діяльності, надання субсидій на капітальні вкладення
Підтримка	Підтримка доходів (непрямі платежі, прямі грошові трансфери). Локальна підтримка (виробництво, ринкова інфраструктура). Підтримка придбання та збуту продукції, маркетингової діяльності (програма розвитку ринків, субсидії на транспортування продукції)

Джерело: [30]

Формами підтримки стимулювання розвитку конкурентоспроможних підприємств є процеси впливу державних і недержавних регуляторів та ринкових механізмів, які повинні розумно поєднуватися для забезпечення отримання суб'єктами господарювання стійких результатів від прибуткової діяльності та створення сприятливого середовища для покращення їх конкурентних позицій.

Підтримка конкурентоспроможності продукції підприємств може здійснюватися за формами та методами, які наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Форми і методи державної підтримки підприємств

Форми	Методи
– правове забезпечення, – фінансова підтримка стійкості доходів виробника – інфраструктурне забезпечення, – матеріально-технічна підтримка, – підтримка зовнішньоекономічної діяльності	– законодавчі, – квотування, – митні тарифи – пільгове кредитуванням та оподаткуванням, – захист від іноземної конкуренції, – лізинг, – створення сприятливого клімату для іноземних та внутрішніх інвестицій

Джерело: [30]

В економічних умовах, що склалися, сприяти розвитку української металургійної промисловості можуть заходи, спрямовані на підвищення ємності ринку її продукції за рахунок ефективної реалізації намічених інфраструктурних проєктів і державних програм. Зростання ємності ринку може бути забезпечене за рахунок державних будівельних програм, реалізації великих інфраструктурних проєктів по відбудові зруйнованих в ході російської агресії населених пунктів, імпортозаміщення у машинобудуванні та інших галузях, що споживають продукцію металопрокату.

Наприклад, державні програми субсидування житлових (іпотечних) кредитів також можуть стати джерелом підтримки. Попит на сталевий прокат з боку трубної промисловості може бути підтриманий потенціалом модернізації в житлово-комунальному секторі (водопровідні та каналізаційні мережі, теплопостачання). Для товстолистового прокату державні замовлення з боку оборонної та машинобудівної галузей відкривають вікно можливостей.

Подальша підтримка інвестиційних проєктів може стимулювати інноваційний розвиток металургійної галузі, вирішити завдання імпортозаміщення високотехнологічної продукції та збільшити експортний потенціал. Водночас інвестиції в розвиток виробництва призвели до значного

збільшення потужностей з виробництва металопрокату в останні роки, і в найближчі роки в умовах обмеженого внутрішнього потенціалу зростання.

У зв'язку з цим при відборі проєктів, наприклад, у рамках державних програм доцільно буде віддавати перевагу виробникам високотехнологічної та дефіцитної продукції (з нержавіючих та спеціальних сталей, з покриттям тощо). І особливо важливим є продовження реалізації програм державної підтримки виробництв продукції з підвищеною доданою вартістю, яка споживає металопрокат. Крім того, в умовах економічної кризи є важливим недопущення критичного зростання податкового навантаження на галузь [31].

Подальшому розвитку металургійної промисловості сприятиме зміцнення позицій українських постачальників на світовому ринку. При цьому в умовах зростання числа протекціоністських заходів з боку зарубіжних споживачів вітчизняного металопрокату критично важливою є діяльність із захисту інтересів вітчизняних виробників. Зростання експортних поставок можуть забезпечити дії у двох напрямках: допомога у знятті торгових обмежень проти української продукції на зарубіжних ринках та врахування інтересів українських виробників у проєктах за участю України.

Крім зазначено слід додати, що державна політика стимулювання розвитку конкурентоспроможних фірм має здійснюватись на основі цілісної багаторівневої системи економічних відносин, що включають багатoelementну підсистему координації ринкового механізму саморегулювання та підсистему державної підтримки виробників. Через їхню взаємодію здійснюється вплив органів державної влади та управління різних рівнів на всі ланки стабілізації та подальшого розвитку виробництва, а також забезпечення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств.

Має місце супідрядність регулювання та саморегулювання розвитку підприємств на ринку: при посиленні державного регулювання та впливу на розвиток фірм та обмеження ринкового зростання сукупний попит випереджатиме зростання сукупної пропозиції, внаслідок чого виникає дефіцит продукції. І навпаки, при посиленні ринкового саморегулювання, розвитку

підтримки підприємств та обмеження державного впливу на виробництво сукупна пропозиція перевищуватиме зростання сукупного попиту, внаслідок чого виникає надлишок продукції.

У сучасних умовах державна підтримка розвитку конкурентоспроможних фірм з урахуванням вимог Світової організації торгівлі та досвіду Європейського Союзу повинна бути модифікована та використовувати прийняті форми (підтримки доходів, цінове втручання, компенсація витрат, розвиток ринків та інфраструктури) та систему заходів (компенсаційних) платежів, підтримки внутрішніх цін, квотування, проведення пільгової податкової політики та інші).

Також важливим питанням є повоєнне відновлення ринку металопродукції України. Є декілька факторів та напрямків, які впливають на відновлення ринку металопродукції України. Найважливішим напрямом є саме відновлення та модернізація виробничих потужностей. Як вже згадувалось раніше, протягом 2022 р. українські металургійні підприємства виробили 6,26 млн т сталі, що дорівнює 29,3% обсягів виробництва у 2021 р. (21,36 млн т), це також стосується інших матеріалів. Відновлення та модернізація можуть включати реконструкцію заводів, відновлення пошкодженого обладнання та модернізацію всіх виробничих процесів для збільшення продуктивності та особливості якості металопродукції [32].

Важливим напрямком відновлення ринку металопродукції стане фінансування дослідницьких проектів, впровадження нових технологій, створення чудових умов для розвитку інноваційного підприємства. На ряду з цим, відновлення ринку металопродукції має обов'язково супроводжуватися покращенням екологічних умов.

На основі проведеного у випускній кваліфікаційній роботі дослідження можна зробити висновки теоретичного та прикладного характеру. Визначено напрями нормативно-правового регулювання діяльності суб'єктів підприємництва, що включає низку законодавчих актів, а саме Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, Закон України «Про підприємництво», Закон України «Про господарські товариства», Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Закон України «Про рекламу», Закон України «Про природні монополії», Закон України «Про захист економічної конкуренції» та інші.

Встановлено тенденції розвитку ринку металопродукції в Україні, які проявляються у значному скороченні обсягів споживання металу з лютого 2022 р. через повномасштабне вторгнення росії. Основне падіння споживання металопродукції відбулося в будівельному секторі та машинобудуванні, де попит з боку підприємств цих галузі скоротився на 70-75%. Зникнення з ринку продукції двох маріупольських меткомбінатів («Азовсталі» та ММК ім. Ілліча), руйнування традиційних ланцюгів постачання, руйнування металобаз та перебування більшої їх кількості на окупованих територіях призвело до дефіциту багатьох видів металопродукції.

Проаналізовано конкурентоспроможність фірм на ринку металопродукції України. Дослідивши різні точки зору щодо сутності поняття «конкурентоспроможність» сформульовано наступне визначення: конкурентоспроможність – це сукупність властивостей об'єкта, що характеризує ступінь реального чи потенційного задоволення чи конкретної потреби щодо аналогічних об'єктів цього ринку; конкурентоспроможність підприємства характеризується здатністю використовувати свої сильні сторони та сконцентрувати свої зусилля у галузі виробництва товарів чи послуг, де вона має можливість зайняти позиції лідера на внутрішньому та зовнішньому ринках. Визначено основні фактори конкурентоспроможності металотрейдерів на ринку. Головним фактором, що впливає на вибір постачальника, є його імідж та репутація на ринку, наявність грамотних і професійних співробітників, які здійснюють взаємодію із споживачами; для забезпечення комплексного постачання споживачів, а також для успішнішої конкуренції на ринку, металотрейдери можуть практикувати спільний маркетинг та об'єднання зусиль кількох компаній, що постачають різні напрямки металопрокату.

Визначено інструментарій підвищення конкурентоспроможності фірми на ринку металопродукції, серед яких збільшення комплексності постачання для постійних споживачів; підвищення ефективності системи логістики від контакту з виробниками до доставлення продукції споживачеві; підвищення ефективності взаємовідносин з виробниками металопрокату (кращі ціни та строки постачання

порівняно з конкурентами); диверсифікація бізнесу; розвиток металообробки та супутніх послуг та інші. Для підтримки широкого асортименту, оперативного постачання необхідних номенклатурних позицій металопрокату у достатніх обсягах необхідно налагодити довгострокові відносини з безліччю виробників-металургійними комбінатами та великими металобазами.

Окреслено основні складові та суттєві елементи вдосконалення державної політики стимулювання розвитку конкурентоспроможних фірм. Представлено складові елементи державної підтримки стимулювання розвитку конкурентоспроможних фірм, що стосується регулювання, стимулювання та підтримки підприємств. Встановлено, що підтримка конкурентоспроможності продукції підприємств може здійснюватися за різноманітними формами та методами.

Зростання ринку може бути забезпечене за рахунок державних будівельних програм, державних програм субсидування житлового (іпотечного) кредитування, продовження підтримки інвестиційних проектів, реалізації великих інфраструктурних проектів по відбудові зруйнованих в ході російської агресії населених пунктів, імпортозаміщення в машинобудуванні та інших галузях, що споживають продукцію металопрокату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гонтарева І. В. Підприємництво. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 392 с.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 12.05.2023).
3. Закон України «Про підприємництво» від 7 лютого 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення 12.05.2023).
4. Дмитрієв І. А., Кирчата І. М., Шершенюк О. М. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.

5. Кодекс законів про працю від 10.12.1971, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 12.05.2023).
6. Митний кодекс України від 13.03.2012, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-15#Text> (дата звернення 12.05.2023).
7. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text> (дата звернення 12.05.2023).
8. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення 12.05.2023).
9. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 12.05.2023).
10. Закон України «Про рекламу» від 03.07.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 12.05.2023).
11. Закон України «Про природні монополії» від 20.04.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text> (дата звернення 12.05.2023).
12. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення 12.05.2023).
13. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 05.10.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text> (дата звернення 12.05.2023).
14. Вплив війни на галузь металопродукції. URL: <https://finance.ua/ua/saving/shcho-vidbuvaetsia-z-ukrainskou-metalurgieu> (дата звернення 12.03.2023).
15. Військова сталь: як працює ринок металу під час війни. 2022. URL: <https://uscc.ua/news/vijskova-stal-ak-pracue-rinok-metalu-pid-cas-vijni> (дата звернення 12.03.2023).

16. Основні показники виробництва українських метпідприємств у 2016-2020 pp. URL: <https://gmk.center/ua/posts/pidsumki-ne-rozcharuvali-2020-rik-metalurgi-vidpracjuvali-krashhe-nizh-ochikuvalosya/> (дата звернення 12.03.2023).
17. Основні показники виробництва українських метпідприємств у 2021-2022 pp. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3649721-virobnictvo-stali-v-ukraini-torik-skorotilosa-bils-ak-na-70.html> (дата звернення 12.05.2023).
18. Обсяг металоспоживання в Україні за підсумками 2022 року. URL: <https://gmk.center/ua/posts/obsyag-metalospozhyvannya-v-ukraini-znizivsya-na-55-oglyad-rinku-za-pidsumkami-2022-roku/> (дата звернення 12.03.2023).
19. Сисоєва Е.А. Фактори конкурентоспроможності підприємства: підходи і складові. *Економічні науки. Економіка та управління*. 2017. № 12. С. 283-287.
20. Харчук Т. В. Підходи до визначення конкурентних переваг підприємства. *Економіка та управління*. 2019. № 6. С. 68–74.
21. Зайцева Л. О. Конкурентоспроможність підприємств: теоретичний аспект управління: монографія. Старобільск: ЛНУ імені Т. Шевченка, 2018. 235 с.
22. Полянйчкін Ю. А. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 5. С. 84–89.
23. Ткачова С. С. Сучасна концепція стійких конкурентних переваг підприємства: інтеграція та збалансування наукових підходів. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Економіка та управління»*. 2019. Т. 25. № 2. С. 160-168.
24. Таратута М. А. Конкурентний потенціал підприємств. *Менеджмент сьогодні*. 2018. № 4. С. 31–33.
25. Цюцюпа С. В. Конкурентні переваги підприємства у ринковому середовищі: формування та забезпечення. *Вчені записки університету «КРОК»* 2020. №1. С. 24–31.
26. Коваленко І. А., Скінтей Ю. В. Правове регулювання свободи підприємницької діяльності в Україні. 2021. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/17257/1/20210310_304.pdf (дата звернення 12.05.2023).

27. Металотрейдери України. Електронний ресурс. URL:
<https://blog.mehbud.com.ua/uk/facade/postachalniki-tonkolistovogo-metalu-ukraini/>
28. Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю. Стратегія формування конкурентних переваг підприємства в умовах інтенсивної конкурентної боротьби. *Проблеми економіки*. 2019. № 4. С. 121-128.
29. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 12.05.2023).
30. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення : монографія / за заг ред. О.Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2019. 470 с.
31. Підвищення конкурентоспроможності ЄС: циркулярна економіка: монографія / за ред. О.Є. Кузьміна, О.Г. Мельник, Н.І. Горбаль. Львів: Міські інформаційні системи, 2021.
32. Ринок металопрокату під час війни та в повоєнному відновленні. 2022. URL:
<https://dia.dp.gov.ua/rinok-metaloprokatu-pid-chas-vijni-ta-v-povoyennomu-vidnovlenni/> (дата звернення 12.05.2023).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Основні підприємства чорної металургії

Область	Підприємства
Дніпропетровська	ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (до 2005 р. — «Криворіжсталь») ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» (м. Кам'янське) ПрАТ «Дніпровський металургійний завод» ПрАТ «Дніпровський коксохімічний завод» «Дніпрококс» (усі — м. Дніпро) ТОВ «Інтерпайп Сталь» (м. Дніпро, введений в експлуатацію у 2012 р.) ПАТ «Нікопольський завод феросплавів» (найбільше феросплавне підприємство в Європі) ДП «Стальзавод» ПрАТ «Южкокс» (обидва — м. Кам'янське). Трубні заводи: Нижньодніпровський, Дніпропетровський, Новомосковський, Дніпровський завод спеціальних труб, «АВ метал груп», «Ніко-Тьюб», «Ютіст», «Трубосталь» тощо
Донецька	ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» ВАТ «Азовсталь» (обидва — Група «Метінвест») Маріупольський коксохімічний завод «Маркохім» (Група «Систем Кепітал Менеджмент») ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод» ТОВ «Краматорський металопрокатний завод» ТОВ «Краматорський феросплавний завод» ТОВ «Костянтинівський завод металургійного обладнання» ПрАТ «Костянтинівський металургійний завод» На окупованих територіях Донбасу перебувають: ПрАТ «Донецьксталь — Металургійний завод» ТОВ «Донецький металопрокатний завод» ПАТ «Снаківський металургійний завод» ПрАТ «Макіївський металургійний завод» ЗАТ «Макіївкокс» (Макіївський коксохімічний завод) ТОВ «Ясинівська коксова компанія» (Ясинівський коксохімічний завод) ТОВ «Горлівський коксохімічний завод» ВАТ «Харцизький трубний завод» (Група «Метінвест») ВАТ «Стальканат-Силур» Підприємства працюють лише на частину можливостей або повністю зупинені
Запорізька	ПАТ «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» ТОВ «Запорізький ливарно-механічний завод» ПрАТ «Запоріжкокс» ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ВАТ «Запорізький завод феросплавів» ПАТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат» ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат» ПАТ «Укрграфіт» ТОВ «Інструментальний завод порошкової металургії» (усі — м. Запоріжжя)

Продовження додатку А
продовження табл. А.1

Київська	ДП «Завод порошкової металургії» (м. Бровари).
Луганська	ПАТ «Алчевський металургійний комбінат» ВАТ «Алчевський коксохімічний завод» ВАТ «Стахановський завод феросплавів» ЗАТ «Луганський трубний завод» Основні металургійні підприємства розташовані на окупованих територіях. На підконтрольних територіях області діє лише ВАТ «Северодонецький хіміко-металургійний завод»
Полтавська	ТОВ «Полтавський завод порошкової металургії» триває будівництво електрометалургійного заводу ТОВ «Ворскла Сталь» (м. Горішні Плавні)
Кіровоградська	ТОВ «Побузький феронікелевий комбінат» (сел. Побузьке Голованівського р-ну)
Тернопільська	ТОВ «Кременецький завод порошкової металургії»
Херсонська	ТПК «Херсонський ливарний завод»
АР Крим	ВАТ «Керченський металургійний комбінат ім. Петра Войкова»